

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 10. decembra 2009*

Vo veci C-345/08,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Verwaltungsgericht Schwerin (Nemecko) z 8. júla 2008 a doručený Súdnemu dvoru 28. júla 2008, ktorý súvisí s konaním:

Krzysztof Peśla

proti

Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda druhej komory J. N. Cunha Rodrigues, vykonávajúci funkciu predsedu tretej komory, sudcovia P. Lindh, A. Rosas, U. Lõhmus a A. Ó Caoimh (spravodajca),

* Jazyk konania: nemčina.

generálna advokátka: E. Sharpston,
tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 2. júla 2009,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- K. Pešla, v zastúpení: B. Kemper, Rechtsanwalt,
- nemecká vláda, v zastúpení: M. Lumma a J. Kemper, splnomocnení zástupcovia,
- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, splnomocnený zástupca,
- grécka vláda, v zastúpení: E. Skandalou a S. Vodina, splnomocnené zástupkyne,
- Írsko, v zastúpení: D. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci M. Collins, SC, D. Dodd, BL, a K. Keane, BL,
- maďarská vláda, v zastúpení: J. Fazekas, K. Veres a M. Fehér, splnomocnení zástupcovia,

- rakúska vláda, v zastúpení: E. Riedl, splnomocnený zástupca,

- fínska vláda, v zastúpení: A. Guimaraes-Purokoski, splnomocnená zástupkyňa,

- Komisia Európskych spoločenských štátov, v zastúpení: H. Støvlbæk, M. Adam a M. Vollkommer, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 39 ES.

- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi K. Pešlom, poľským štátnym príslušníkom, a Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern (ministerstvom spravodlivosti spolkovej krajiny Meklembursko-Predné Pomoransko), ktoré odmietlo prijať K. Pešla do prípravnej právnej praxe právnických povolání ako praktikanta práva („Rechtsreferendar“) bez zloženia skúšky odbornej spôsobilosti z práva, ktorá je povinná pre skúšky nazývané „erstes juristisches Staatsexamen“ (prvá štátna skúška z práva, ďalej len „prvá štátna skúška“).

Vnútroštátny právny rámec

Nemecké právo

- 3 Z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že výkon všetkých regulovaných právnických povolání v Nemecku si v zásade vyžaduje získanie „Befähigung zum Richteramt“ (spôsobilosť vykonávať funkciu v súdnictve). V súlade s § 5 ods. 1 nemeckého zákona o sudcoch (Deutsches Richtergesetz, ďalej len „DRiG“), sa táto spôsobilosť prizná osobám, ktoré zložili prvú štátnu skúšku po štúdiách práva na univerzite, ako aj druhú štátnu skúšku z práva po vykonaní prípravnej praxe („Rechtsreferendariat“, ďalej len „prípravná prax“).
- 4 Podľa § 5a ods. 2 DRiG-u sú predmetom univerzitných štúdií — ktoré musia byť absolvované prinajmenšom počas dvoch rokov v Nemecku — povinné a špecializované volené predmety. Povinnými predmetmi sú základné aspekty občianskeho práva, trestného práva, verejného práva a procesného práva, vrátane predmetov, ktoré sa dotýkajú európskeho práva, právnej metodológie a základných aspektov filozofie, histórie a sociológie. Špecializované predmety sa zameriavajú na doplnenie štúdií, na prehĺbenie povinných predmetov, s ktorými súvisia, ako aj na odovzdanie poznatkov, pokiaľ ide o medzinárodný a interdisciplinárny prístup v oblasti práva.
- 5 V súlade s § 5d ods. 2 prvou vetou DRiG-u predmety, z ktorých sa skladá prvá štátna skúška, musia byť na takej úrovni, že ich štúdium možno ukončiť po štyroch a pol roku štúdia. Podľa § 5 ods. 1 tohto zákona táto prvá skúška spočíva v univerzitnej skúške, ktorej predmetom sú rôzne špecializované predmety, a v štátnej skúške z povinných predmetov. Podľa tretej vety uvedeného odseku 2 posledná spomínaná skúška sa skladá z dvoch častí, teda z písomnej a z ústnej.
- 6 Podľa § 5 ods. 2 DRiG-u obsah štúdia má byť v súlade s obsahom prípravnej praxe. Podľa § 5b tohto zákona prípravná prax trvá dva roky a má povinnú časť praxe a jednu alebo viacej fakultatívnych častí praxe. Na základe toho istého § sa povinné časti tejto praxe absolvujú na riadnom súde pre občianskoprávne veci, na prokuratúre alebo na súde pre

trestnoprávne vecí, na správnom orgáne a u advokáta. V súlade s § 5 ods. 3 prvou vetou DRiG-u písomnú časť druhej štátnej skúšky z práva treba absolvovať medzi osemnástym a dvadsiatym prvým mesiacom prípravnej praxe.

- 7 § 5b ods. 4 DRiG-u stanovuje, že každá povinná časť prípravnej praxe, s výnimkou časti praxe vykonanej u advokáta trvajúcej deväť mesiacov, trvá tri mesiace.
- 8 V rámci tohto vzdelávania a na základe § 10 zákona o súdoch (Gerichtsverfassungsgesetz, ďalej len „GVG“), praktikanti práva môžu vybavovať, pod dohľadom sudcu, žiadosti o vzájomnú súdnu spoluprácu, vypočúvať účastníkov konania s výnimkou trestných vecí, vykonávať dokazovanie a viesť pojednávania. § 142 ods. 3 GVG stanovuje, že pod dohľadom prokurátora možno praktikantom práva zveriť úlohy zástupcu prokurátora.
- 9 V právomoci spolkových krajín je spresniť podrobnejšie túto právnu úpravu. Podľa § 21 ods. 3 zákona spolkovej krajiny Meklembursko-Predné Pomoransko o vzdelávaní právnikov (Gesetz über die Juristenausbildung im Land Mecklenburg-Vorpommern, ďalej len „JAG-M-V“) prípravná prax absolvovaná praktikantom práva sa uskutoční v rámci vzdelávania, ktoré má verejnoprávne postavenie. Praktikantom práva sa na základe § 21a ods. 2 JAG-M-V vypláca mesačne príspevok na úhradu životných nákladov. Na základe § 36 ods. 1 a 2 nariadenia, ktorým sa vykonáva zákon o vzdelávaní právnikov (Verordnung zur Ausführung des Juristenausbildungsgesetzes, ďalej len „JAPO M-V“), sú praktikanti práva v priebehu tejto prípravnej praxe pod kontrolou nadriadeného a musia plniť pokyny svojho vzdelávateľa. V súlade s § 24 JAG-M-V-u sa obdobie prípravného vzdelávania skončí dňom vyhlásenia o úspešnom zložení skúšky alebo nezložení prvej opravnej skúšky.

- 10 Podľa § 6 ods. 1 DRiG-u prijatie do prípravnej praxe závisí od úspešného zloženia prvej štátnej skúšky. V súlade s § 112a tohto zákona, ak štátny príslušník členského štátu Európskej únie získal v tomto štáte univerzitný diplom z práva, ktorý mu umožňuje v tomto členskom štáte prístup k postgraduálnemu vzdelávaniu vedúcemu k povolaniu právnika, v Nemecku môže požiadať o uznanie rovnocennosti tohto univerzitného diplomu s prvou štátnou skúškou. V prípade získania tohto uznania rovnocennosti je dotknutá osoba prijatá do prípravnej praxe.
- 11 Zo spisového materiálu vyplýva, že § 112a DRiG-u nazvaný „Posudzovanie rovnocennosti na účely prijatia do právnej praxe pre právnické povolania“ bol prijatý po vyhlásení rozsudku Súdneho dvora z 13. novembra 2003, Morgenbesser (C-313/01, Zb. s. I-13467). Tento § stanovuje:
- „1. Štátni príslušníci členského štátu Európskej únie, iného štátu, ako toho, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarska, ktorí sú držiteľmi univerzitného diplomu v odbore právo, získaného v jednom z uvedených štátov, kde sa poskytuje prístup k postgraduálnemu vzdelávaniu vedúcemu k povolaniu euroadvokáta v súlade s § 1 zákona o činnosti euroadvokátov v Nemecku, budú na základe žiadosti prijatí do prípravnej praxe, ak ich vedomosti a schopnosti zodpovedajú vedomostiam a schopnostiam osvedčeným zložením štátnej skúšky z povinných predmetov upravenej v § 5 ods. 1.
 2. Pri posúdení vedomostí a schopností vyžadovaných na základe odseku 1 sa zohľadní univerzitný diplom a predložené listinné dôkazy, najmä diplomy, výsledky skúšok alebo iné listinné dôkazy o schopnostiach alebo príslušných profesijných skúsenostiach. Ak posúdenie rovnocennosť nepreukáže alebo ju preukáže len čiastočne, vykoná sa na požiadanie skúška spôsobilosti.
 3. Skúška spôsobilosti je štátnou skúškou, ktorá sa vykoná v nemeckom jazyku, a pokrýva požadované vedomosti o nemeckom práve a jej účelom je posúdenie

spôsobilosti kandidáta úspešne ukončiť prípravnú právnu prax. Predmetmi skúšky sú občianske právo, trestné právo a verejné právo, vrátane procesných práv vzťahujúcich sa na uvedené odvetvia. Písomné testy štátnej skúšky z povinných predmetov sa vykonávajú v odboroch práva uvedených v druhej vete, ktorých primerané zvládnutie ešte nebolo preukázané pri posúdení na základe prvej vety ods. 2.

4. Kandidát skúšku spôsobilosti zloží, ak:

- (1) zloží množstvo skúšok vyžadovaných právom spolkovéj krajiny, v ktorej sa skúška uskutočnila na účely zloženia štátnej skúšky z povinných predmetov, pričom tento počet je aspoň polovica skúšok, ktorú stanovuje spomínaná štátna skúška, a

- (2) zloží skúšky v aspoň dvoch odboroch práva uvedených v druhej vete ods. 3, z toho aspoň jednu v odbore občianskeho práva.

Pokiaľ už bolo pri posúdení vykonanom na základe prvej vety ods. 2 preukázané primerané zvládnutie jednej z oblastí práva uvedených v druhej vete ods. 3, skúšky v uvedenej oblasti budú považované za zložené.

5. Skúšku spôsobilosti, ktorá nebola zložená, možno raz opakovať.

6. Uznanie rovnocennosti podľa odseku 1 má ten istý účinok ako zloženie prvej štátnej skúšky podľa § 5 ods. 1.

...“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 12 K. Pešla ukončil v decembri 2003 univerzitné štúdium na Právnickej fakulte Univerzity v Poznani (Poľsko) dosiahnutím titulu magister. Právnická fakulta Univerzity vo Frankfurte nad Odrou (Nemecko), kde žalobca vo veci samej súbežne študoval od roku 1998, mu v januári 2005 priznala po ukončení nemecko-poľského právnického vzdelania akademický titul „Master of German and Polish Law“ (magister nemeckého a poľského práva) a vo februári 2005 tiež akademický titul „Bachelor of German and Polish Law“ (bakalár nemeckého a poľského práva).
- 13 V novembri 2005 požiadal K. Pešla o prijatie do prípravnej právnej praxe v Meklenbursku-Prednom Pomoransku. Na podporu svojej žiadosti predložil ďalšie osvedčenia, ako dôkaz o kreditoch za rôzne študijné programy, ako aj dokumenty preukazujúce profesijné skúsenosti a absolvované kurzy a školenia a poukázal na už citovaný rozsudok Morgenbesser.
- 14 Rozhodnutím z 27. marca 2007 Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern žiadosť o uznanie rovnocennosti podľa § 112a ods. 6 DRiG zamietol. Podľa jeho názoru kritériom pre posúdenie rovnocennosti je získanie vedomostí preukázaných zložením štátnej skúšky z povinných predmetov v súlade s § 5 ods. 1 toho istého zákona. Znalosť cudzieho práva nemôže byť uznaná za rovnocennú vzhľadom na rozdiely medzi cudzím právom a nemeckým právom. Ďalej podľa tohto zamietajúceho rozhodnutia vedomosti nemeckého práva vyžadované pre kredity, ktoré získal K. Pešla v rámci študijného

programu magister nemeckého a poľského práva, sú nesporne nižšie ako v prípade písomných skúšok z prvej štátnej skúšky z povinných predmetov.

- 15 V spomínanom zamietajúcom rozhodnutí sa však upresňuje, že K. Pešla by sa mohol, pokiaľ by o to požiadal, zúčastniť skúšky spôsobilosti v súlade s § 112a ods. 3 DRiG-u.
- 16 Dňa 27. apríla 2007 K. Pešla podal žalobu proti rozhodnutiu z 27. marca 2007 na vnútroštátny súd. Na podporu svojej žaloby hlavne uviedol, že posúdenie rovnocennosti, ktoré vykonalo Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern je v rozpore s kritériami, ktoré rozvinul Súdny dvor vo svojej judikatúre. Ak by vedomosti a schopnosti v nemeckom práve vyžadované na úrovni prvej štátnej skúšky mali predstavovať posudzované kritérium, ktoré treba vziať do úvahy, potom by ho zahraničný diplom v nijakom prípade nemohol spĺňať, pretože nemecké právo sa bežne v iných členských štátoch nevyučuje.
- 17 Subsidiárne K. Pešla vytýka uvedenému zamietajúcemu rozhodnutiu, že v nedostatočnej miere zohľadňuje vedomosti, ktoré získal v Nemecku v rámci svojich štúdií, pracovných skúseností, svojej práce pri pomoci dvom profesorom a účasti na organizácii seminárov.
- 18 Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern tvrdí, že napadnuté zamietajúce rozhodnutie je dôvodné. Podľa jeho názoru nemožno pripustiť rovnocennosť získaných vedomostí.

- 19 Domnievajúc sa, že za týchto podmienok vyriešenie sporu závisí od toho, aké podmienky článok 39 ES ukladá vzhľadom na uznávanie rovnocennosti podľa § 112a ods. 1, 2 a 6 DRiG-u, Verwaltungsgericht Schwerin rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Je zlučiteľné s článkom 39 ES, ak sa rovnocennosť na základe § 112a ods. 1 a 2 [DRiG] uzná iba vtedy, ak na základe predložených listinných dôkazov vyplýva, že štátny príslušník Spoločenstva má také vedomosti a schopnosti, ako sú vedomosti a schopnosti, ktoré sa testujú pri (nemeckej právnickej) skúške z povinných predmetov podľa § 5 ods. 1 [DRiG]?
2. V prípade zápornej odpovede na otázku č. 1:

Vyžaduje článok 39 ES, aby bolo jediným kritériom pre posúdenie rovnocennosti, ktoré je zlučiteľné s právom Spoločenstva, to, či je univerzitný diplom získaný štátnym príslušníkom Spoločenstva v Európskej únii, spolu s ktorým sú predložené dodatočné dôkazy o vzdelaní a profesijných skúsenostiach, porovnateľný z hľadiska (intelektuálnej) úrovne vzdelania a rozsahu vynaloženého úsilia na tento účel s [prvou nemeckou štátnou skúškou]?

3. V prípade zápornej odpovede aj na otázku č. 2:

Je zlučiteľné s článkom 39 ES, aby uznanie rovnocennosti na základe § 112a ods. 1 a 2 [DRiG] jednoznačne vychádzalo z hľadiska obsahu povinných predmetoch prvej (nemeckej) štátnej skúšky (z práva), ale aby vzhľadom na vzdelanie v odbore právo úspešne ukončené inde v Spoločenstve ukladalo iba o čosi „znížené“ požiadavky?“

O prejudiciálnych otázkach

- 20 Prvé dve otázky, ktoré treba skúmať ako celok, sa týkajú toho, aké vedomosti treba zohľadniť ako referenčný rámec pri posúdení, či žiadateľ, ktorý priamo žiada o prijatie do prípravnej právnej praxe bez toho, aby zložil skúšky stanovené na tento účel, má úroveň vedomostí rovnocennú úrovni, ktorá sa zvyčajne vyžaduje na prijatie do takejto praxe v dotknutom členskom štáte. Prvá otázka sa týka hľadiska, či predmetom spomínaných vedomostí musí byť právo hostiteľského členského štátu, zatiaľ čo druhá otázka sa zameriava na určenie toho, či naopak vedomosti práva iného členského štátu možno považovať za rovnocenné tak z hľadiska úrovne vzdelania, ako aj z hľadiska času a úsilia, ktoré treba vynaložiť na tento účel, so znalosťami, ktoré sa vyžadujú na prijatie do prípravnej právnej praxe v hostiteľskom členskom štáte.
- 21 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta či je možné, aby právo Spoločenstva vyžadovalo, aby úroveň vedomostí práva hostiteľského členského štátu vyžadovaných na účely prijatia do prípravnej právnej praxe, ktorá predchádza povinnej druhej štátnej skúške z práva a prijatiu do právnického povolania bola v určitej miere znížená preto, aby sa podporil voľný pohyb osôb.

O prvých dvoch otázkach

- 22 Pred zodpovedaním prvých dvoch otázok treba na úvod pripomenúť, že osoba, ktorá sa nachádza v takej situácii ako K. Pešla v spore vo veci samej, sa nemôže na dosiahnutie uznania svojho akademického vzdelania a svojich profesijných skúseností domáhať sekundárneho práva Spoločenstva s cieľom získať prístup k praktickej časti vzdelania nevyhnutného na výkon právnických povolaní v Nemecku.

- 23 Smernica 98/5/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia (Ú. v. ES L 77, s. 36; Mim. vyd. 06/003, s. 83) sa týka len právnik, ktorý je úplne kvalifikovaný vo svojom členskom štáte pôvodu (pozri rozsudok Morgenbesser, už citovaný, bod 45). Navyše zo spisového materiálu vyplýva, že výkon činností praktikanta práva je chápaná tak, že tvorí praktickú časť vzdelávania, ktoré je nevyhnutné na dosiahnutie prístupu k nemeckým právnickým povolania. Z toho vyplýva, že túto činnosť nemožno kvalifikovať ako „regulované povolanie“ v zmysle smernice Rady 89/48/EHS z 21. decembra 1988 o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov (Ú. v. ES L 19, 1989, s. 16; Mim. vyd. 05/001 s. 337) zmenenej a doplnenej smernicou 2001/19/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 14. mája 2001 (Ú. v. ES L 206, s. 1; Mim. vyd. 05/004 s. 138), ktoré je oddeliteľné od nemeckých právnických povolani vo vlastnom slova zmysle, akým je povolanie advokáta (pozri analogicky rozsudok Morgenbesser, už citovaný, body 46 až 55).
- 24 Tak ako sa však potvrdilo počas pojednávania, v deň skutkových okolností vo veci samej, K. Pešla nezískal profesijné vzdelanie, ktoré sa vyžaduje pre prístup k povolaniu právnik v Poľsku.
- 25 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že tak článok 39 ES, ktorý je výslovne uvedený v položených otázkach, ako aj článok 43 ES sa môžu uplatňovať na situáciu takú, aká je vo veci samej.
- 26 Po prvé, zo spisového materiálu a obzvlášť z pripomienok nemeckej vlády vyplýva, že praktikanti práva majú na jednej strane v priebehu praxe uplatňovať vedomosti nadobudnuté počas štúdií a prispievajú tak pod vedením školiteľa k činnostiam, ktoré tento vykonáva, a že na druhej strane sa im v priebehu školenia poskytuje odmena vo forme príspevku na úhradu životných nákladov. V tejto súvislosti už Súdny dvor rozhodol, že keďže praktikanti práva vykonávajú platenú skutočnú a účinnú činnosť, musia byť považovaní za pracovníkov v zmysle článku 39 ES (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. marca 2005, Kranemann, C-109/04, Zb. s. I-2421, body 12 až 18).

- 27 Po druhé, prípravná prax stanovená nemeckou právnou úpravou predstavuje vzdelávanie, ktoré je nevyhnutným predpokladom prístupu najmä k povolaniu advokáta v Nemecku, ktoré je regulovaným povoláním, na ktoré sa vzťahuje pôsobnosť článku 43 ES (pozri analogicky rozsudok Morgenbesser, už citovaný, bod 60).
- 28 Okrem toho treba zdôrazniť, že použitie týchto dvoch článkov nemožno vylúčiť vo veci samej na základe výnimiek, ktoré stanovujú článok 39 ods. 4 ES na „zamestnávanie v štátnej alebo vo verejnej službe“ a článok 45 prvý odsek ES na „činnosti, ktoré [v členskom štáte] súvisia, hoci len príležitostne, s výkonom štátnej moci“.
- 29 Na jednej strane stačí pripomenúť, že ak praktikant práva vykonáva časť svojej praxe mimo štátneho sektora, pojem zamestnávanie v štátnej službe alebo verejnej službe nezahŕňa zamestnanie poskytnuté jednotlivcom alebo súkromnou právnickou osobou bez ohľadu na povinnosti zamestnanca (pozri rozsudky z 29. októbra 1998, Komisia/Španielsko, C-114/97, Zb. s. I-6717, bod 33, a Kranemann, už citovaný, bod 19).
- 30 Ak v spore, o ktorom sa rozhodlo už citovaným rozsudkom Kranemann, išlo na jednej strane o časť spomínanej prípravnej praxe, ktorá sa mala vykonať mimo štátneho sektora, treba zdôrazniť, že pokiaľ praktikant práva absolvuje časť svojho vzdelávania na riadnom súde pre občianskoprávne veci, na správnom orgáne, na prokuratúre alebo na súde pre trestnoprávne veci, potom tento praktikant, ako zdôraznila nemecká vláda počas pojednávania, koná v súlade s pokynmi a pod dohľadom školiteľa, tak ako to vyplýva z ustanovení GVG-u a z JAPO M-V-u, ktoré sú uvedené bodoch 8 a 9 tohto rozsudku.
- 31 Preto činnosť praktikanta práva nemôže patriť pod výnimku, ktorú zakotvuje článok 39 ods. 4 ES, keďže táto výnimka sa nepoužije na zamestnania, ktoré hoci patria pod štát alebo iné verejnoprávne organizácie, neobsahujú nijaký výkon úloh, ktoré patria pod

verejnú správu vo vlastnom slova zmysle (pozri najmä rozsudky zo 17. decembra 1980, Komisia/Belgicko, 149/79, Zb. s. 3881, bod 11, ako aj z 30. septembra 2003, Anker a i., C-47/02, Zb. s. I-10447, bod 59).

- 32 Na druhej strane odchýlka uvedená v článku 45 prvom odseku ES sa musí obmedzovať len na činnosti, ktoré samy osebe predstavujú priamu a špecifickú účasť na výkone verejnej moci (pozri najmä rozsudky z 21. júna 1974, Reyners, 2/74, Zb. s. 631, bod 45; z 13. júla 1993, Thijssen, C-42/92, Zb. s. I-4047, bod 8, a z 31. mája 2001, Komisia/Taliansko, C-283/99, Zb. s. I-4363, bod 20).
- 33 Preto z dôvodov, ktoré sú obdobné dôvodom uvedeným v bode 30 tohto rozsudku, činnosti praktikanta práva, aj keď sú vykonávané vo verejnom sektore, nepatria do pôsobnosti výnimky, ktorú stanovuje článok 45 prvý odsek ES (pozri tiež analogicky rozsudok Thijssen, už citovaný, body 22 a 23).
- 34 Treba zdôrazniť, že v prípade neexistencie zosúladenia podmienok prístupu k povolaniu, členské štáty majú právo vymedziť vedomosti a kvalifikácie, ktoré sú nevyhnutné na výkon tohto povolania a vyžadovať predloženie diplomu, ktorým sa potvrdzuje existencia takýchto vedomostí a kvalifikácií (pozri rozsudky z 15. októbra 1987, Heylens a i., 222/86, Zb. s. 4097, bod 10; zo 7. mája 1991, Vlassopoulou, C-340/89, Zb. s. I-2357, bod 9, ako aj zo 7. mája 1992, Aguirre Borrell a i., C-104/91, Zb. s. I-3003, bod 7).
- 35 Treba však pripomenúť, že právo Spoločenstva stanovuje hranice výkonu tejto právomoci členskými štátmi, pretože vnútroštátne ustanovenia prijaté v tejto súvislosti nemôžu byť nedôvodnou prekážkou účinného výkonu základných slobôd, ktoré zaručujú články 39 ES a 43 ES (pozri rozsudky Heylens a i., už citovaný, bod 11, ako aj z 31. marca 1993, Kraus, C-19/92, Zb. s. I-1663, body 28 a 32).

- 36 V tejto súvislosti z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že vnútroštátne pravidlá, ktoré stanovujú vnútroštátne podmienky pre kvalifikácie, hoci aj uplatňované bez diskriminácie súvisiacej so štátnou príslušnosťou, môžu mať ako účinok zabránenie výkonu uvedených základných slobôd, ak predmetné vnútroštátne pravidlá nezohľadňujú vedomosti a kvalifikácie, ktoré dotknutá osoba už nadobudla v inom členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudky *Vlassopoulou*, už citovaný, bod 15; *Kraus*, už citovaný, bod 32; z 22. marca 1994, *Komisia/Španielsko*, C-375/92, Zb. s. I-923, bod 18, ako aj *Morgenbesser*, už citovaný, body 61 a 62).
- 37 Z toho vyplýva, že orgány členského štátu sú pri skúmaní žiadosti štátneho príslušníka iného členského štátu o udelenie povolenia na prístup k praktickému vzdelávaniu na účely neskoršieho výkonu regulovaného povolania povinné vziať do úvahy profesijnú kvalifikáciu dotknutej osoby tak, že porovnávajú na jednej strane kvalifikáciu, ktorú potvrdzujú jej diplomy, potvrdenia a iné doklady, ako aj jej príslušné profesijné skúsenosti, a na druhej strane profesijnú kvalifikáciu požadovanú vnútroštátnou právnou úpravou (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky *Vlassopoulou*, už citovaný, bod 16, ako aj *Morgenbesser*, už citovaný, body 57 a 58).
- 38 Táto judikatúra je výrazom zásady obsiahnutej v základných slobodách, ktoré sú zakotvené v Zmluve EŠ (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. septembra 2000, *Hocsman*, C-238/98, Zb. s. I-6623, bod 24, a z 22. januára 2002, *Dreessen*, C-31/00, Zb. s. I-663, bod 25). Ako vyplýva najmä z bodu 61 už citovaného rozsudku *Morgenbesser*, rozbor sa nelíši podľa toho, či v prípade odmietnutia prijať kandidáta iného členského štátu, ako je Spolková republika Nemecko do prípravnej praxe, tak ako vo veci samej, bez toho, aby zložil skúšku odbornej spôsobilosti z práva, ktorá je povinná pre prvú štátnu skúšku, sa toto rozhodnutie napáda z dôvodu voľného pohybu pracovníkov alebo z dôvodu slobody usadiť sa.
- 39 Tak ako Súdny dvor opakovane rozhodol, porovnávacie skúmanie uvedené v bode 37 tohto rozsudku musí umožniť orgánom hostiteľského členského štátu uistiť sa objektívne o tom, že zahraničný diplom potvrdzuje, pokiaľ ide o jeho držiteľa, vedomosti a kvalifikácie, ak nie zhodné, tak prinajmenšom rovnocenné s tými, ktoré potvrdzuje vnútroštátny diplom. Toto posúdenie rovnocennosti zahraničného diplomu sa musí uskutočniť výlučne tak, že sa zohľadní stupeň vedomostí a kvalifikácií, ktorý tento diplom umožňuje predpokladať u jeho držiteľa, pričom sa zohľadní povaha a dĺžka štúdií a praktické vzdelávanie, ktoré sa na ne vzťahujú (pozri rozsudky *Heylens*

a i., už citovaný, bod 13; Vlassopoulou, už citovaný, bod 17; Aguirre Borrell a i., už citovaný, bod 12; z 22. marca 1994, Komisia/Španielsko, už citovaný, bod 13, ako aj Morgenbesser, už citovaný, bod 68).

40 Ak toto porovnávacie skúmanie diplomov vedie ku konštatovaniu, že vedomosti a kvalifikácie potvrdené zahraničným diplomom zodpovedajú tým, ktoré vyžadujú vnútroštátne ustanovenia, členský štát je povinný pripustiť, že tento diplom spĺňa podmienky, ktoré stanovujú tieto ustanovenia. Ak naopak porovnanie ukáže len čiastočnú zhodu medzi týmito znalosťami a kvalifikáciami, potom je hostiteľský členský štát oprávnený vyžadovať, aby dotknutá osoba preukázala, že nadobudla chýbajúce vedomosti a kvalifikácie (pozri rozsudky Vlassopoulou, už citovaný, bod 19; Aguirre Borrell a i., už citovaný, bod 14; z 8. júla 1999, Fernández de Bobadilla, C-234/97, Zb. s. I-4773, bod 32; Morgenbesser, už citovaný, bod 70, ako aj zo 7. októbra 2004, Markopoulos a i., C-255/01, Zb. s. I-9077, body 64 a 65).

41 V tejto súvislosti je úlohou príslušných vnútroštátnych orgánov posúdiť, či vedomosti nadobudnuté v hostiteľskom členskom štáte v rámci buď študijného cyklu, alebo praxe možno uplatniť na účely preukázania ovládania chýbajúcich vedomostí (rozsudky Vlassopoulou, už citovaný, bod 20; Fernández de Bobadilla, už citovaný, bod 33, a Morgenbesser, už citovaný, bod 71).

42 Na základe judikatúry uvedenej v troch predchádzajúcich bodoch tohto rozsudku a obzvlášť na základe bodu 68, ako aj na základe prvej vety bodu 70 už citovaného rozsudku Morgenbesser K. Pešla tvrdí, že na použitie vnútroštátneho ustanovenia, takého, ako je § 112 a ods. 1 a 2 DRiG-u, a to spôsobom, ktorý je v súlade s právom Spoločenstva, treba zohľadniť najmä vedomosti a kvalifikácie, ktoré boli získané v členskom štáte pôvodu, v prejednávanej veci v Poľskej republike — a prípadne zohľadniť len podporne vedomosti a kvalifikácie získané z práva hostiteľského členského štátu, v prejednávanej veci Spolkovej republiky Nemecko. Domnieva sa, že ak by vedomosti a schopnosti v nemeckom práve boli referenčným kritériom na účely porovnania, ktoré sa má vykonať, potom by zahraničný diplom v žiadnom prípade nemohol spĺňať vyžadované podmienky, keďže nemecké právo sa vo všeobecnosti nevyučuje v iných členských štátoch. Voľný pohyb by bol, podľa jeho názoru, prakticky

vylúčený v prípade mladých právnikov, ktorí nadobudli kvalifikácie v inom členskom štáte, ako je Spolková republika Nemecko.

- 43 Táto argumentácia sa zakladá na nesprávnom výklade judikatúry, o ktorý sa opiera.
- 44 Podľa tejto judikatúry totiž v rámci porovnávacieho skúmania vysvetleného v bodoch 37 a 39 až 41 tohto rozsudku môže členský štát vziať do úvahy objektívne rozdiely, ktoré sa týkajú tak právneho rámca predmetného povolania v členskom štáte pôvodu, ako aj rozsahu činnosti tohto povolania. V prípade povolania advokáta členský štát môže dôvodne vykonať porovnávacie skúmanie diplomov s tým, že zohľadní rozdiely, ktoré sa zistia medzi dotknutými právnymi poriadkami (pozri rozsudky Vlassopoulou, už citovaný, bod 18, a Morgenbesser, už citovaný, bod 69).
- 45 Ako vyplýva z judikatúry uvedenej v bode 37 tohto rozsudku a v rozpore s tým, čo tvrdí K. Pešla, práve vzhľadom na profesijnú kvalifikáciu, ktorú vyžadujú právne predpisy hostiteľského členského štátu, sa musia skúmať vedomosti potvrdené diplomom udeleným v inom členskom štáte a kvalifikácie a/alebo profesijná skúsenosť získané v iných členských štátoch, ako aj skúsenosť získaná v členskom štáte, kde kandidát žiada o zápis (pozri tiež v tomto zmysle rozsudky Aguirre Borrell a i., už citovaný, bod 11; z 1. februára 1996, Aranitis, C-164/94, Zb. s. I-135, bod 31; Dreessen, už citovaný, bod 24, a Morgenbesser, už citovaný, bod 67).
- 46 Samotná skutočnosť, že absolvované štúdiá práva, ktoré sa týkajú práva prvého členského štátu, možno považovať za porovnateľné z hľadiska jednak úrovne získaného vzdelania a jednak času a úsilia vynaloženého na tento účel so štúdiami, ktoré majú poskytnúť vedomosti potvrdené kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v inom členskom štáte, nemôže sama osebe spôsobiť v rámci porovnávacieho skúmania vysvetleného v bodoch 37 a 39 až 41 tohto rozsudku vznik povinnosti uprednostniť nie vedomosti, ktoré vyžadujú vnútroštátne ustanovenia členského štátu, kde kandidát žiada o možnosť

účasti na profesijnom vzdelávaní, ktoré sa vyžaduje na účely prístupu k právnickým povolaniam, ale naopak tie vedomosti, ktoré sa týkajú v podstate práva prvého členského štátu, ktoré sú potvrdené kvalifikáciami dosiahnutými v poslednom uvedenom štáte. Tak ako skonštatoval vnútroštátny súd, argumentácia K. Pešla vo veci samej by v konečnom dôsledku znamenala pripustiť to, že kandidát by mohol mať prístup k prípravnej praxi bez toho, aby mal čo i len najmenšie vedomosti tak z nemeckého práva, ako aj nemeckého jazyka.

47 Ďalej pokiaľ ide o tvrdenie K. Pešlu, ktoré uvádza subsidiárne, že vedomosti nemeckého práva, ktoré získal v priebehu svojho univerzitného štúdia v Nemecku nedostatočne zohľadnilo Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern, stačí pripomenúť, že v prejednávanej veci nie je úlohou Súdneho dvora určiť, či nemecké orgány môžu považovať doklady, ktoré predložil K. Pešla, za nedostatočné.

48 So zreteľom na vyššie uvedené treba odpovedať na prvé dve otázky tak, že článok 39 ES sa má vykladať v tom zmysle, že vedomosti, ktoré treba zohľadniť ako referenčný rámec pri posúdení rovnocennosti vzdelaní po podaní žiadosti o prijatie do prípravnej právnej praxe priamo bez zloženia skúšok stanovených na tento účel, sú tie, ktoré potvrdzuje kvalifikácia vyžadovaná v členskom štáte, kde uchádzač žiada o prijatie do takejto praxe.

O tretej otázke

49 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta či na účely skúmania rovnocennosti, ktoré sa má vykonať v súlade s bodmi 37 a 39 až 41 tohto rozsudku, treba znížiť, hoci len mierne, úroveň vedomostí, ktoré sa vyžadujú z práva hostiteľského členského štátu, preto, aby sa priznal potrebný účinok článku 39 ES.

- 50 V tejto súvislosti potrebný účinok článku 39 ES neukladá povinnosť, aby sa prístup k profesijnej činnosti v členskom štáte spájal s požiadavkami, ktoré sú nižšie, ako požiadavky, ktorých splnenie sa zvyčajne vyžaduje od štátnych príslušníkov tohto štátu.
- 51 Na základe judikatúry uvedenej v bodoch 34 až 41, 44 a 45 tohto rozsudku Súdny dvor uznal, že je nevyhnutné uviesť požiadavky kvalifikácií, ktoré sa vyžadujú pre výkon určeného povolania, do súladu s požiadavkami účinného výkonu základných slobôd, ktoré zaručujú články 39 ES a 43 ES (pozri v tejto súvislosti najmä rozsudok Heylens a i., už citovaný, bod 13).
- 52 Z uvedenej judikatúry vyplýva, že skúmanie rovnocennosti uvedené v bode 39 tohto rozsudku sa musí uskutočniť so zreteľom na celkové akademické a profesijné vzdelanie, na ktoré sa dotknutá osoba môže odvolať na účely posúdenia, či toto celkové vzdelanie spĺňa, hoci aj čiastočne, podmienky, ktoré sa vyžadujú pre prístup k dotknutej činnosti (pozri v tomto zmysle najmä rozsudok Morgenbesser, už citovaný, body 66 a 67). Ak toto porovnávacie skúmanie ukáže, že uvedené celkové vzdelanie spĺňa len čiastočne tieto podmienky, hostiteľský členský štát je oprávnený, tak ako to vyplýva z bodu 40 tohto rozsudku, vyžadovať, aby dotknutá osoba preukázala, že nadobudla chýbajúce vedomosti a kvalifikácie.
- 53 Skutočnosť, že hostiteľský členský štát musí takto zohľadniť vedomosti, ktoré zodpovedajú len čiastočne vedomostiam potvrdeným profesijnou kvalifikáciou, ktorú vyžadujú vnútroštátne právne predpisy tohto členského štátu, a to iným spôsobom ako prostredníctvom skúšok, ktoré predchádzajú priznaniu tejto kvalifikácie, prispieva odteraz k uľahčeniu voľného pohybu osôb, tak ako to zakotvuje najmä článok 39 ES. Pokiaľ by totiž neexistovala takáto povinnosť, absencia diplomu, ktorý sa zvyčajne vyžaduje od štátnych príslušníkov hostiteľského členského štátu, by mohla ako taká predstavovať rozhodujúcu prekážku v prístupe k právnickým povolaniam tohto členského štátu (pozri v tejto súvislosti rozsudok Morgenbesser, už citovaný, body 64 až 67).
- 54 Preto sa nemožno stotožniť s argumentáciou K. Pešlu, podľa ktorej by článok 39 ES stratil svoj zmysel, ak by hostiteľský členský štát mohol vyžadovať od kandidáta rovnakú

úroveň vedomostí svojho vnútroštátneho práva, ako je úroveň potvrdená profesijnou kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v tomto členskom štáte pre prístup k spomínaným povolaniam.

55 Ďalej zo spisového materiálu vyplýva, že od praktikanta práva sa očakáva, že od začiatku svojej prípravnej praxe bude pomáhať svojmu školiteľovi a že bude vykonávať praktické činnosti pod jeho dohľadom. Na tento účel by bolo možné považovať za nevyhnutné, aby mal tento praktikant okamžite pred uplatňovaním svojich právnických schopností v rámci takýchto praktických činností rovnakú úroveň vedomostí nemeckej právnej úpravy, ako je úroveň, ktorú potvrdzuje prvá štátna skúška z povinných predmetov. V každom prípade sa zdá ako veľmi obťažné, najmä so zreteľom na stupňujúcu sa náročnosť vzdelávacieho procesu, nadobudnúť v stanovenom čase vedomosti nevyhnutné na zloženie, s rozumnou nádejou na úspech, druhej štátnej skúšky z práva.

56 Napriek tomu, že článok 39 ES sám osebe neukladá povinnosť znížiť úroveň vedomostí práva hostiteľského členského štátu vyžadovanú v situáciách takých ako vo veci samej, treba pripomenúť, že tento článok nemožno vykladať tak, že zbavuje členské štáty možnosti zmierniť vyžadovanú kvalifikáciu.

57 Z toho vyplýva, že ak orgány jedného členského štátu preskúmajú žiadosť štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý žiada o súhlas na prístup k takému praktickému vzdelávaniu, ako je prípravná prax s cieľom následne vykonávať regulované právnické povolanie, samotný článok 39 ES neukladá povinnosť týmto orgánom, aby v rámci skúmania rovnocennosti, ktoré požaduje právo Spoločenstva, vyžadovali od kandidáta len nižšiu úroveň právnych vedomostí, ako je úroveň vedomostí potvrdená kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v tomto členskom štáte na prístup k takémuto praktickému vzdelávaniu, pričom však uvedený článok nebráni, aby sa uplatnil pružnejší výklad tejto kvalifikácie.

58 Napriek tomu je však dôležité, aby možnosť čiastočného uznania, tak ako sa uvádza v bode 52 tohto rozsudku, nezostávala v praxi jednoducho zdanlivá.

59 Ak sa na základe porovnania kvalifikácii dotknutých kandidátov a vyžadovaných vedomostí ukáže len čiastočná zhoda, hostiteľský členský štát nemá nevyhnutne právo vyžadovať vo všetkých situáciách, aby sa zložili skúšky spôsobilosti v rovnakom rozpätí nezávisle od väčšieho či menšieho rozsahu zistených čiastočných vedomostí. Neexistencia primeraného členenia predmetov, ktoré sú predmetom porovnávacieho skúmania uvedeného v bode 37 tohto rozsudku, by totiž mohla mať za následok to, že v skutočnosti čiastočné uznanie získaných kvalifikácií by bolo v praxi vylúčené tak, že dotknuté osoby by museli následne preukázať, že nadobudli nielen chýbajúce vedomosti, ale tiež tie, ktoré môžu byť uznané, a to na požadovanej úrovni v rámci spomínaného porovnávacieho skúmania.

60 Treba však spresniť, že keďže úspešné zloženie vnútroštátnych skúšok z práva, akými je prvá štátna skúška, je dôkazom o získaní vedomostí, ktoré sú súčasne obsiahle a dôkladné v daných oblastiach práva, potom požiadavka členenia, ktorá vyplýva z predchádzajúceho bodu, nemôže mať za následok, že jednoduché čiastočné vedomosti niektorých aspektov týchto oblastí budú stačiť na to, aby sa dotknutá osoba mohla dôvodne domáhať čiastočného uznania svojich kvalifikácií.

61 V spore vo veci samej je úlohou vnútroštátneho súdu overiť, či režim, ktorý zakladá § 112a DRiG, tak ako ho uplatňujú príslušné vnútroštátne orgány, poskytuje osobám, ktoré majú dostatočne obsiahle a dôkladné vedomosti rozsiahleho podcelku predmetov, ktoré — ako celok — sú predmetom komparatívneho skúmania, ktoré upravujú odseky 1 a 2 spomínaného §, oslobodenie od povinnosti zložiť v celom rozsahu skúšky uvedené v odseku 3 tohto istého §.

- 62 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že v odpovedi na otázku, ktorú položil Súdny dvor počas pojednávania, nemecká vláda uviedla, že za predpokladu, že kandidát nadobudol napríklad vedomosti z nemeckého občianskeho práva, ktoré zodpovedajú úrovni požadovanej porovnávacím skúmaním uvedením v § 112a ods. 1 a 2 DRiG-u, avšak bez možnosti preukázať vedomosti rovnakej úrovne nemeckého súdneho poriadku, skúšky spôsobilosti uvedené v odseku 3 spomínaného § by sa mohli týkať len nemeckého občianskeho práva procesného.
- 63 Ďalej treba zdôrazniť, že skúmanie vedomostí a schopností, ktoré stanovuje § 112a ods. 1 DRiG-u sa v praxi zdá skutočne menej náročné ako prvá štátna skúška. Zo spisového materiálu totiž vyplýva, že na rozdiel od promovaneho absolventa práva, ktorý študoval v Nemecku, kandidát, ktorý pochádza z iného členského štátu, nie je povinný zložiť skúšky zo špecializovaných predmetoch, ani ústne skúšky.
- 64 Za týchto podmienok sa na prvý pohľad nezdá, že v rámci režimu, ktorý zakladá § 112a DRiG-u, by možnosť čiastočného uznania získaných vedomostí, tak ako sa uvádza najmä v bode 52 tohto rozsudku, bola jednoducho zdanlivá, pričom je však úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý má jediný právomoc podať výklad vnútroštátneho práva, overiť túto skutočnosť.
- 65 So zreteľom na vyššie uvedené treba odpovedať na tretiu otázku tak, že článok 39 ES sa má vykladať v tom zmysle, že ak orgány jedného členského štátu preskúmajú žiadosť štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý žiada o súhlas na prístup k takému praktickému vzdelávaniu, ako je prípravná prax s cieľom následne vykonávať regulované právnické povolanie, tento samotný článok neukladá povinnosť týmto orgánom, aby v rámci skúmania rovnocennosti, ktoré požaduje právo Spoločenstva, vyžadovali od uchádzača len nižšiu úroveň právnických vedomostí, ako je úroveň vedomostí potvrdená kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v tomto členskom štáte na prístup k takémuto praktickému vzdelávaniu. Treba však spresniť, že na jednej strane spomínaný článok nebráni tiež zmierneniu požadovanej kvalifikácie a že na druhej strane je tiež dôležité, aby možnosť čiastočného uznania vedomostí potvrdených

kvalifikáciami, ktoré preukázala dotknutá osoba, nezostala v praxi jednoducho zdanlivá, pričom je však úlohou vnútroštátneho súdu overiť túto skutočnosť.

O trovách

- ⁶⁶ Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. Článok 39 ES sa má vykladať v tom zmysle, že vedomosti, ktoré treba zohľadniť ako referenčný rámec pri posúdení rovnocennosti vzdelaní po podaní žiadosti o prijatie do prípravnej právnej praxe priamo bez zloženia skúšok stanovených na tento účel, sú tie, ktoré potvrdzuje kvalifikácia vyžadovaná v členskom štáte, kde uchádzač žiada o prijatie do takejto praxe.
2. Článok 39 ES sa má vykladať v tom zmysle, že ak orgány jedného členského štátu preskúmajú žiadosť štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý žiada o súhlas na prístup k takému praktickému vzdelávaniu, ako je prípravná prax na právnické povolania v Nemecku s cieľom následne vykonávať regulované právnické povolanie, tento samotný článok neukladá povinnosť týmto orgánom, aby v rámci skúmania rovnocennosti, ktoré požaduje právo

Spoločenstva, vyžadovali od uchádzača len nižšiu úroveň právnických vedomostí, ako je úroveň vedomostí potvrdená kvalifikáciou, ktorá sa vyžaduje v tomto členskom štáte na prístup k takémuto praktickému vzdelávaniu. Treba však spresniť, že na jednej strane spomínaný článok nebráni tiež zmierneniu požadovanej kvalifikácie a že na druhej strane je tiež dôležité, aby možnosť čiastočného uznania vedomostí potvrdených kvalifikáciami, ktoré preukázala dotknutá osoba, nezostala v praxi jednoducho zdanlivá, pričom je však úlohou vnútroštátneho súdu overiť túto skutočnosť.

Podpisy